

Juridicum

PRESSMEDDELANDE

2007-12-14

Lättare att ingripa vid folkrättsbrott efter kalla kriget

*Sedan kalla krigets slut har det blivit lättare för samfundets medlemsstater att ingripa vid brott mot folkrätten utan att ta hänsyn till vilken stat som bryter mot den. Det menar diplomaten och juristen Pål Wrange som disputerar på sin avhandling *Imparital or Involved? – The Anatomy of 20th Century Doctrine on the Law of Neutrality* den 20 december vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet.*

I sin avhandling ger Pål Wrange en historisk överblick av 1900-talets diskussion kring neutralitetsbegreppet mot bakgrund av de förhärskande rättsfilosofiska uppfattningarna under tre olika epoker: mellankrigsperioden, efterkrigstiden och tiden efter kalla kriget.

Efter första världskriget bildades Nationernas Förbund, NF. Idén om kollektiv säkerhet, att alla medlemsstater ska försvara den medlemsstat som angrips av en annan medlem, var ganska ny. Nationernas Förbund var aldrig universellt. Särskilt tyskarna uppfattade NF som en allians dominerad av Storbritannien och Frankrike. Neutraliteten hos medlemsländer som Schweiz uppfattades som moraliskt tvivelaktig; den ansågs gå stick i stäv med den kollektiva säkerheten.

När Förenta Nationerna bildades stärktes den neutralitetskritiska hållningen. Samtidigt utvecklades en realpolitisk acceptans för neutraliteten påtvingad av kalla kriget och kärnvapenhotet; svagare nationer var tvungna att hålla sig väl med supermakterna. Efter kalla krigets slut ifrågasatte man inte bara neutralitetens moraliska värde utan också dess säkerhetspolitiska betydelse.

I dag innehåller de flesta väpnade konflikter minst en icke-statlig aktör och många konflikter är inte alls väpnade utan drivs med ekonomiska medel. Pål Wrange konstaterar att neutralitetsprincipen inte aktualiseras i sådana konflikter även om ansatser att vidga neutralitetsbegreppet har gjorts av enskilda aktörer.

Neutraliteten har två grundprinciper: icke-inblandning och opartiskhet. På nationell nivå upprätthålls lagen av en opartisk domstol med stöd av statens våldmonopol. I det internationella samfundet finns ingen sådan centralmakt; varje stat måste bidra till att upprätthålla folkrätten och inte bara agera utifrån sina egna intressen. Icke-inblandning i betydelsen att inte lägga sig, kan vara legitimt om landets egen befolkning hotas av främmande makt. Huvudregeln bör dock vara att det är rätt att engagera sig för att upprätthålla freden och försvara mänskliga rättigheter. Möjligheten att handla opartiskt har stärkts sedan kalla krigets slut, enligt Pål Wrange.

- Åtminstone för de europeiska staterna, eftersom tvånget att planera och gardera sig för det totala kriget inte längre finns.

Pål Wrange anför ytterligare ett skäl till att opartiskheten har stärkts: Det finns idag ett välutvecklat globalt nätverk av opinionsbildande NGO:s som kräver att världssamfundet ingriper när en regering bryter mot de mänskliga rättigheterna.

- Å andra sidan är bindningarna mellan staterna, på regeringsplanet liksom på individplanet, så många idag att varje handling kan få fler konsekvenser. Det kan mana till försiktighet vad gäller ingripanden mot andra stater.

Pål Wrange är folkrättsrådgivare på UD. Han disputerar den 20 december kl. 10.00 i hörsal 10 E , Södra huset, Stockholms universitet. Opponent är Dr. Stephen Neff, Edinburgh. Pål Wrange nås på pal@wrange.nu För porträttbild, kontakta redaktör Staffan Westerlund, 073 – 784 5031, staffan.westerlund@juridicum.su.se.